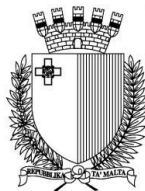

-korriment fuq il-post tax-xoghol
-haddiem tax-xatt
-aġent tal-vapur; figura ġuridika ta' - responsabilita` personali
-aġir illeċitu ta' haddiem iehor

QORTI ĊIVILI
PRIM'AWLA

ONOR. IMHALLEF
GRAZIO MERCIECA LL.D.

Rik. Ġur. 376/2010 GM

Carmelo Galea ID 1080348M

VS

S. Mifsud & Sons Ltd u
Valletta Gateway Terminals Limited

Seduta tat-8 t'Ottubru 2019

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors Ġuramentat ipprezentat fis-16 t'April 2010 li permezz tiegħu l-attur abbażi tas-segwenzi premissi:-

1. Illi huwa *port worker* u għandu liċenzja numru 504;
2. Illi f'incident li seħħ nhar il-25 t'April tas-sena 2008, waqt il-ħin tax-xogħol u matul il-qadi tad-doveri tiegħu bħala *port worker* preċizament ġewwa Laboratory Wharf, Marsa fuq il-vapur *Jolly Indaco* liema xogħol kien qed isir fuq ordni tal-intimata S Mifsud & Sons Ltd r-rikorrent sofra debilita` permanenti;
3. Illi konsegwenza ta' l-istess incident ir-rikorrenti sofra wkoll *loss of earnings stante* li dam xhur sħaħ fl-impossibilita` li jidhol lura għax-xogħol u b'hekk xogħlu kellu jagħmlu *port worker* ieħor.
4. Illi għall-istess incident u danni konsegwenzjali huma unikament responsabbli s-soċjetajiet konvenuti jew min minnhom u dan *stante* tort, negliġenza u nuqqas ta' osservanza tar-regolamenti applikabbli u wkoll talli naqsu li jieħdu dawk il-miżuri u dawk il-prekawzjonijiet neċesarji li setgħu jevitaw l-incident in kwistjoni;

Talab lil din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara i tiddeċiedi illi s-soċjetajiet konvenuti jew min minnhom huma unikament responsabbli għall-incident li seħħ nhar il-25 t'April 20108 waqt il-ħin tax-xogħol, f'liema incident sofra debilita` permanenti;

2. Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrent b'konsegwenza ta' l-imsemmi incident inkluzi dawk rizultat tad-disabilita` permanenti sofferta kif wkoll il-*loss of earnings* okkorrendo bin-nomina ta' Periti nominandi;
3. Tikkundanna lis-soċjetajiet konvenuti jew min minnhom iħallsuh dik is-somma li tiġi hekk likwidata minn din l-Onorabbli Qorti.

Bl-imghax, bl-ispejjez inkluz tal-ittri ufficjali mibghuta lis-soċjetajiet konvenuti;

Rat ir-risposta Ġuramentata datata 6 ta' Mejju 2010 ipprezentata mis-soċjeta` Valletta Gateway Terminals (minn issa 'l quddiem msejjaħ "VGT") li permezz tagħha eċċepiet:-

1. Illi t-talbiet attriċi huma infondati fil-fatt u fid-dritt u jimmeritaw li jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-istess attur;
2. Illi preliminarjament, is-soċjeta esponenti ma nkarigatx lill-attur sabiex jagħmel xogħlijiet għan-nom tagħha, u għalhekk ma teżisti l-ebda relazzjoni kuntrattwali u/jew ġuridika bejn l-attur u s-soċjeta` esponenti u għalhekk is-soċjeta` esponenti għandha tiġi liberata mill-osservanza tal-ġudizzju;
3. Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-incident ma seħħx tort ta' xi nuqqasijiet attribwibbli lis-soċjeta` esponenti;
4. Illi fil-fatt l-incident seħħ waqt li l-attur kien qiegħed abbord il-bastiment MV Jolly Indico, l-apparat użat kien provdut mill-bastiment imsemmi u s-sewwieq li kien qed jopera l-forklifter kien membru tal-ekwipaġġ tal-istess bastiment;

5. Illi konsegwentement it-talbiet attrici kif dedotti u indirizzati kontra is-soċjeta` esponenti huma infondati;
6. Illi kuntrarjament għal dak allegat fir-raba' paragrafu tar-rikors ġuramentat is-soċjeta' esponenti bl-ebda mod ma kienet naqset mid-dmirijiet tagħha skond il-liġi;
7. Illi fi kwalunkwe każ l-incident in kwistjoni seħħ minhabba nuqqas da parti tal-attur li jegwi proċeduri ta' prudenza fl-esekuzzjoni ta' xogħlu u/jew fuq il-post tax-xogħol;
8. Illi għalhekk l-ewwel talba kif diretta kontra s-soċjeta' esponenti m'għandhiex tintlaqa';
9. Illi konsegwentement m'hemmx danni x'jiġu likwidati jew imħallsa mis-soċjeta` esponenti u għalhekk it-tieni u t-tielet talbiet għandhom jiġu miċhuda;
10. Illi t-talba għal hlas ta' imgħax m'għandhiex tintlaqa' stante li l-ammont ta' danni għadu mhuwiex likwidat tant li l-istess attur qiegħed jitlob il-likwidazzjoni tad-danni allegatament sofferti minnu fir-rikors ġuramentat minnu pprezentat;

Rat ir-Risposta Ġuramentata tas-soċjeta` S. Mifsud & Sons Ltd (minn issa 'l quddiem imsejja "SMS") ipprezentata fis-17 ta' Mejju 2010 li permezz tagħha eċċepiet:-

1. Illi bħala fatt is-soċjeta' eċċipjenti aġixxiet biss bħala agent tal-vapur *Jolly Indico* u konsegwentement mhijiex responsabbli għall-incident *de quo* u l-anqas jista jingħad li nħoloq rapport dirett bejn is-soċjeta' eċċipjenti u l-istess attur meta huwa ġie inkarigat jagħmel xi xogħol

- abbord l-imsemmi bastiment. Kwindi s-soċjeta` eċċipjenti mhijiex legittimu kontraddittur;
2. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, t-talbiet attriċi kif dedotti fil-konfront tagħha huma infondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu respinti bl-ispejjez billi mhuwiex minnu illi huma responsabbli għall-incident in kwistjoni jew li kienu negligenti jew traskurati fil-konfront tal-attur;
  3. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, kwalunkwe responsabbilita` u danni konsegwenzjali li jistgħu jiġu attribwiti lill-eċċipjenti għall-incident in kwistjoni għandhom jiġu kwantifikati u limitati a tenur tal-Kap 234 tal-Liġijiet ta' Malta.

Ikkunsidrat:

FATTI

Illi l-fatti li taw lok għal din il-kawża, u li m'humiex ikkontestati, huma dawn:

1. L-attur kien haddiem tax-xatt liċenzjat mal-Awtorita` tat-Trasport Malta. (minn issa 'l quddiem imsejjha 'ATM').
2. Is-soċjeta` konvenuta S. Mifsud & Sons Ltd (minn issa 'l quddiem imsejjha 'SMS') hija l-aġent tad-ditta barranija Messina Lines proprjetarja tal-vapur *Jolly Indaco*.

3. Is-soċjeta` konvenuta Valletta Gateway Terminals (minn issa `l quddiem imsejjha `VGT`) għandha konċessjoni mill-ATM għall-ħatt ta` merkanzija fil-Port il-Kbir, Valletta.

4. Għall-ħatt tal-merkanzija VGT hi obbligata tuża l-ħaddiema tax-xatt li huma *self-employed* iżda liċenzjati mill-ATM. Il-Port Foreman kien bagħat lill-attur, lil Francis Camilleri u lill-foreman Sandro Chircop ilkoll liċenzjati.

5. L-inċident seħħ fil-25.04.2008 fuq il-vapur *Jolly Indaco* waqt li l-attur kien qiegħed jagħmel xogħol ta` tagħbija ta` kontejners fuq ordni tal-SMS.

6. L-operazzjoni kienet tinvolvi l-ewwel il-ħatt, imbagħad it-tagħbija tal-kontejners fuq il-vapur. Il-foreman kellu pjanta mogħtija mill-aġent tal-vapur li turi l-kontejners li jridu jinħattu u fejn ikollhom jitpoġġew il-kontejners li jitgħabbew. L-inċident seħħ fl-istadju tat-tagħbija.

7. Il-proċedura kienet li l-burdnar iwassal il-kontejners fuq ir-rampa tal-vapur, bahri impjegat tal-vapur jerfġhu bil-fork lifter, isuqu, jqiegħdu fil-post iddestinat għalih, u jinfatam mill-kontejner billi jneħħi l-frieket minn taħtu. Imbagħad il-ħaddiem tal-port jitla` fuq il-kontejner sabiex iqiegħed fuqu ċ-ċapep li jzommu l-kontejners milli jiċċaqalqu waqt il-vjaġġ tal-vapur.

8 Preżenti waqt il-ħin tal-inċident kien hemm l-attur, Francis Camilleri u l-bahri li kien Taljan. Il-foreman, Sandro Chircop, ma kienx preżenti għaliex ħtieġlu jinżel fir-rampa tal-vapur. Il-bahri kien poġġa kontejner f`postu bil-

fork lifter; halla l-*fork lifter* bil-furketta taht il-kontejner u llarga minn fuq il-post. Sadanittant l-attur tela' fuq il-kontejner biex iwahhal ic-capep. Billi wasal fuq ir-rampa burdnar b'kontejners ohra, il-bahri rritorna mgħaggel, u qala' l-fork lifter minn mal-kontejner. Dak il-hin l-attur waqa', jew qabez, minn fuq il-kontejner u wegga'. Ix-xoghol ta' hatt u taghbija kien isir b'ghagglja kbira;

Ikkunsidrat:

LEĠITTIMAZZJONI PASSIVA

Illi kemm il-VGT, permezz tat-tieni eccezzjoni tagħha, kif ukoll SMS, permezz tal-ewwel eccezzjoni tagħha, jiddefendu ruhhom billi jghidu li mhumiex il-legittimi kontraditturi;

Illi SMS tgħid li mhix legittimu kontradittur billi hi agixxiet biss bhala agent, u mhux f'ismha proprju, f'liema veste giet imharrka. Jirrizulta li bhala agent inkarigata tiehu hsieb l-operazzjoni tal-hatt u taghbija tal-kontejners minn fuq il-vapur, kellha obbligu tqabbad in-nies għat-twettieq tal-operazzjoni. Mhux kontestat, li hu l-agent li jordna n-nies. Dawn il-haddiema, magħzula biex jahdmu fuq il-vapur, ma jkunux impjegati tal-agent, izda jkun l-agent li jitlob l-assistenza tagħhom; ikun hu li jqabbadhom u jibghathom fuq il-lant tax-xoghol, u bhala konsegwenza għandu dmir u obbligu li jara li l-ambjent tax-xoghol ikun sikur u hieles minn kull perikolu. B'danakollu, jirrizulta li, kuntrarjament għall-prattika ta' agenti ohrajn, l-ufficjali tal-SMS lanqas biss kienu jersqu lejn il-vapur. Dan ma jistax ifisser ghajr nuqqas shih ta' sorveljanza fuq l-operat *de quo*;

Illi f'sentenza dwar incident b'fattispeċje simili għal dak li jinstab għall-kunsiderazzjoni ta' din il-Qorti – **Alfred Mizzi v Sullivan Maritime Limited** mogħtija fit-30.10.2015 fejn haddiem tal-port wegġa' fuq vapur meta żelaq fuq xi żejt fl-art u baqa' nieżel f'bokka li ma kienx fiha lqugħ, u l-aġent eċċepixxa li hu ma kienx personalment responsabbli, l-Onorabbli Qorti tal-Appell, kolleġjalment komposta, ma qablitx:

“...din il-Qorti ma taqbilx li persuna maħtura aġent ta' xi hadd iehor ma twegibx għal eġhmilha. Għall-obbligi kuntrattwali li tidhol fihom għan-nom tal-prinċipal tagħha, iwieġeb, bħala regola ġenerali, l-istess prinċipal. L-aġent, pero', fl-eżekuzzjoni tal-inkarigu lilu mogħti, jrid jaġixxi ta' *bonus paterfamilias*, bid-diliġenza u l-abilita' kollha rikjesta minnu. Jekk il-mandatarju jew l-aġent jonqos minn dan l-obbligu tiegħu, iwieġeb għall-konsegwenzi u għad-danni (ara **Calleja noe et v. Ellul Sullivan noe et** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-15 ta' Dicembru 2004).

“Kif qalet din il-Qorti fil-kawża **Schembri noe v. Frendo** noe deċiża fl-14 ta' Jannar 2002:

“Il-konsenjatarji jew aġenti ta' bastiment huma dawk li jigu magħzulin kull darba li bastiment imur fil-port fejn joqgħod il-konsenjatarju, fejn ma jkunx hemm rakkomandatarju stabbilit u l-fakultajiet tagħhom huma limitati għall-operazzjonijiet li jkollhom x'jaqsmu u li jkun l-konsegwenza tal-fatt tal-karikament u tal-iskarikament ta' bastiment, wieħed determinat f'port wieħed. Il-figura ġuridika tagħhom hija kwindi dik ta' mandatarju okkażjonali b'mandat speċjali u limitat... Ir-rappreżentanti jew aġenti tas-soċjetajiet ta' navigazzjoni huma istituri veri u proprji għaliex jittrattaw u jikkonkludu abitwalment l-affarijiet kollha tas-soċjeta' li jirrappreżentaw u l-post fejn joqgħodu u f'dak il-post huma preposti għall-kummerċ kollu li fl-istess post jiġi eżercitat mis-soċjeta' mandanti.

“Jibqa' l-fatt pero', li jekk l-aġent jaġixxi lil hinn mill-manzjonijiet tiegħu (u meta jaġixxi mhux ta' *bonus paterfamilias* hekk, għax ma hux preżunt li l-prinċipal tiegħu jkun qallu biex jaġixxi b'negliġenza), hu jkun responsabbli personalment għall-akkadut, u ma jistax jitfa' fuq il-

prinċipal tiegħu l-konsegwenzi tan-negliġenza tiegħu”;

Illi kwantu għal VGT, din m'għandha l-ebda relazzjoni ġuridika mal-attur billi l-inċident seħħ fuq il-vapur u mhux fuq l-art; hija la qabdet lill-attur biex jagħmel ix-xogħol li wassal għall-inċident u l-anqas ipprovdiet l-apparat li bih kien qiegħed isir ix-xogħol;

Ikkunsidrat:

RESPONSABILITA' GHAL INĊIDENTI FUQ IL-POST TAX-XOGHOL MHIX LIMITATA GHAL DIK KUNTRATTWALI BEJN EMPLOYER U EMPLOYEE

Illi l-istess Qorti kompliet billi eżaminat ix-xorta ta' relazzjoni bejn l-agenti u l-ħaddiema tax-xatt:

“Din ir-responsabbiltà ma hijiex dipendenti fuq relazzjoni kuntrattwali ta' bejn *employer* u *employee*, u dan kif osservat espressament din il-Qorti fil-kawża **Mallia v. Cortis** noe deċiża fis-7 ta' Ottubru 1996. Kif kompliet tispjega il-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-kawża **Spiteri v. Malta Freeport Terminals Ltd** et. deċiża fil-5 ta' Ottubru 2007:

‘Kif qalet il-Qorti fis-sentenza **P.A. Benjamin Sammut vs Meli Bugeja Co. Ltd** 10/7/2006 **ir-responsabbiltà għal inċidenti fuq il-post tax-xogħol ma tqumx biss mir-relazzjoni ta' bejn haddiem u min ihaddmu**. Meta l-ambjent tax-xogħol qiegħed taħt il-kontroll ta' min jagħti x-xogħol, dan għandu dmir illi jagħmel dak li hu raġonevolment meħtieġ u prattiku biex jelimina jew, għallinqas, inaqqas il-perikoli u r-riskji għal dawk li hu jqabbd biex jagħmlu xogħol fl-interess tiegħu f'dak l-ambjent. **Il-kriterju għalhekk, huwa jekk il-post tax-xogħol huwiex taħt il-kontroll ta' min jagħti x-xogħol.**’

“Darba s-socjeta' Sullivan Maritime Limited talbet hi li jsir xogħol fuq

bastiment li tagħha kienet agent, tidhol responsabbli biex tara li l-haddiema li se jagħmlu xogħol inkarigat minnha u fejn tordna hi, ma jkunux f'riskju ta' ħsara. Kienet hi li talbet is-servizzi ta' haddiema għax-xogħol tagħha, u allura, f'dak il-mument, tassumi obbligu għall-inkolumita` tal-haddiema, li tista' tghid saru 'tagħha'.

“Kif qalet il-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-kawża **Scicluna v. TN Waterproofing Ltd** deċiża fl-20 ta' April 2007:

‘Min ihaddem għandu jiehu taħt il-kontroll tiegħu s-sit fejn ikun se jibgħat il-haddiema tiegħu u jivverifika hu li dak is-sit mhux konduċenti għal perikli għas-saħħa tal-haddiema tiegħu. Huma dover ta' min ihaddem li jispezzjona l-post, jevaljuwa r-riskji involuti u jinsisti mal-impreditur li jagħmel ix-xogħolijiet meħtieġa biex ineħhi kull riskju ta' periklu; jekk l-impreditur ma jkunx irid jikkopera, allura min ihaddem għandu jirrifjuta jesegwixxi x-xogħol u jesponi l-haddiema tiegħu għal perikli. Kif tajjeb osservat l-Onorabbli Qorti tal-Appell fil-kawża **Bugeja vs Montanaro Gauci**, deċiża fl-14 ta' Mejju, 2004, ‘huwa daqstant importanti fil-kuntest ta' responsabbilita` li l-ambjent kollu fejn jaħdmu l-impjegati jkun tali li jwarrab l-iċken possibilita` ta' infortunji fuq ix-xogħol. Dan l-obbligu huwa ġeneralment rikonoxxut bhala dmir tal-*employer* li jipprovdi *a safe place of work*’ ”;

Ikkunsidrat:

RESPONSABILITA` GHALL-INĊIDENT

Illi fil-qasam tar-responsabilita` għas-sigurta` fuq il-post tax-xogħol, japplikaw regoli speċjali, imposti *ex lege*¹:

(1) Għandu jkun id-dmir ta' min ihaddem li jiżgura s-saħħa u s-sigurtà tal-haddiema f'kull żmien u f'kull aspett li għandu x'jaqsam max-xogħol.

(2) Min ihaddem għandu jagħmel dawk l-arrangamenti xierqa għall-ippjanar

---

¹ Regolamenti dwar Disposizzjonijiet Ġenerali dwar is-Saħħa u Sigurtà fuq il-Post tax-Xogħol li dahlu fis-seħħ fl-24 ta' Jannar 2003 bis-saħħa tal-Att dwar l-Awtorita' għas-Saħħa u s-Sigurta Fuq il- Post tax-Xogħol (Kap 424). Il-kwotazzjoni hija tar-Regolament 4 jelenka d-dmirijiet ġenerali ta' min ihaddem.

effettiv, organizzazzjoni, kontroll, monituraġġ u rivista tal-miżuri preventivi u protettivi, waqt li jikkunsidra n-natura tal-attivitajiet u d-daqs tal-impriza.

(3) Min iħaddem għandu jieħu l-miżuri neċessarji għas-salvagwardja tas-saħħa u s-sigurtà fuq il-post tax-xogħol, u għal dan il- għan għandu jippreveni riskji fuq il-post tax-xogħol u jipprovdi informazzjoni u taħriġ kif meħtieġ.”

Illi fl-istess każ preċitat **Alfred Mizzi v Sullivan Maritime Limited** l-Onorabbli Qorti tal-Appell kompliet tghid li:

“F’dan il-każ, fil-fehma ta’ din il-Qorti, is-socjeta` konvenuta Sullivan Maritime Limited ma ħadet ebda ħsieb taċċerta ruħha li l-post tax-xogħol huwa wieħed sikur, tissorvelja tali post u tieħu dawk il-prekawzjonijiet kollha neċessarji biex tnaqqas il-perikolu.”

Fil-każ preżenti, is-socjeta` konvenuta lanqas biss resqet lejn il-vapur;

Illi jirrizulta li l-attur kien liebes konformi mar-regoli tas-sigurta`, inkluz żrabet adegwati;

Illi fil-każ preżenti, ingħataw verżjonijiet kemmxejn differenti ta’ kif seħħ sewwasew l-incident. Filwaqt li *a tempo vergine l-attur u sieħbu Camilleri stqarru li qabeż, quddiem il-Qorti biddlu l-verżjoni u xehdu li waqa`:*

1. Trevor Mallia, Senior Operations Supervisor mal-VGT tkellem max-xhieda ftit wara l-incident u niżżel il-verżjonijiet tagħhom. Skont li qallu l-attur “*when he was on the container, he felt the container moving. He thought that the driver was going to lift the container again, with him on it so he jumped off, and injured his leg when he landed on the ground*”. Fuq dak li qallu Francis Camilleri, Mallia kiteb li “*the lifter had just disengaged from the container, and while manoeuvring it hit the container again. He saw his*

friend jumping off.” Skont il-baħri Taljan Palumbo Gennaro “he saw the stevedore climbing on the container before he disengaged. While disengaging the container shifted slightly, and he saw the worker falling off”. Fir-rapport fil-log book tal-kaptan (fol 206) hemm rapport tal-incident iżda m’hemmx indikat jekk Gennaro rax jew le lill-attur qabel neħħa l-fork lifter minn mal-kontejner.

2. Fl-affidavit tiegħu, l-attur stqarr li “x-xufier tal-forklifter issossa l-kontejner li kont fuqu jien u tefagħni għal isfel”. Camilleri xehed li ra lill-attur jaqa’.

3. Ikkontro-eżaminat, l-attur jammetti li l-forklifter kien għadu mwahħal mal-kontejner u illi suppost jitla’ fuq il-kontejner meta l-frieket ikunu ħargu iżda l-baħri ma kienx hemm. “sema’ ħoss li ġej trejler, tela’ jigrri u ma kienx jaf li hemm jien. Kemm ċaqlaq il-kontejner u l-kontejner billi kien bil-lifter biex jissossa l-frieket ‘il fuq kemm jissossa hekk biss – kemm jgħinu hekk biss, u tefgħani għal isfel.”²

4. Fir-rapport tiegħu, Mallia jikkonkludi li:

“(1) The probable root cause of the accident was the lack of attention to make sure that the forklift disengaged totally before climbing on the container to place the twist locks.

---

² Seduta 11.05.2016

“(2) *A secondary root cause is again the tight working environment when stacking the containers with the forklift*”;

Illi fil-fehma ta’ din il-Qorti, bla dubbju l-aġir tal-konvenut li jitla’ fuq kontejner imqabbad ma’ forklifter kontra l-proċedura kkontribwixxa għall-incident, u daqstant ieħor ikkontribwixxa Palumbo li minkejja li lemaħ lill-attur fuq il-kontejner, xorta waħda mar jaqla’ l-forklifter.

Illi t-talba tal-attur hija bbażata fuq il-premessa li l-konvenuti jew min minnhom huwa responsabbli minħabba nuqqas ta’ tharis tar-regolamenti u “wkoll talli naqsu li jieħdu dawk il-mizuri u dawk il-prekawzjonijiet neċessarji li setgħu jevitaw l-incident in kwistjoni”.

Illi f’**Michael Fenech v Sammy Meilak 23.10. 2001**(mhux appellata) din il-Qorti, ippreseduta mill-Onor. Imħallef David Scicluna ikkummentat hekk f’każ fejn incident fuq il-post tax-xogħol fejn wegġa’ haddiem seħħ minħabba manuvri ħżiena ta’ ko-ħaddiema:

“Il-Qrati tagħna f’diversi okkazjonijiet irritenew li min jimpjega għandu l-obbligu li jipprovdi *a safe place of work*. Fil-kawża fl-ismijiet **John Sultana vs Francis Spiteri et noe** deċiża fit-28 ta’ Mejju, 1979, il-Qorti tal-Kummerċ spjegat illi min iħaddem għandu “d-dover li jara li l-post tax-xogħol ikun dejjem fi stat raġonevoli ta’ sikurezza għal min ikun qed jaħdem”. L-obbligazzjonijiet prinċipali ta’ min iħaddem huma mhux biss li jipprovdi *safe tools* u *a safe system of work* imma xejn anqas minn *a safe place of work*. Dan il-prinċipju gie ribadit diversi drabi mill-Qrati tagħna³.

“Fil-każ odjern jirriżulta li l-konvenut nomine provda *safe tools*... iżda l-obbligu ta’ min jimpjega m’huwiex biss li jipprovdi *safe tools*, iżda li

---

³ bħal per eżempju fil-kawża fl-ismijiet Emanuel Grech vs Carmelo sive Charles Farrugia et nomine (Appell 7 ta’ Dicembru 1994), Joseph Bugeja vs Anthony Falzon (P.A. 30 ta’ April 1997), Keith Caruana vs Joseph Paris et nomine (P.A. 12 ta’ Frar 1999), Gordon Spiteri vs Waste Control Services Limited (P.A. RCP 25 ta’ Jannar 2000) u Carmel Cini vs Carmel Caccopardo nomine (P.A. NA 5 ta’ Ottubru 1999)

jipprovdi wkoll *a safe system of work*. Il-perit tekniku irritjena li l-inċident *de quo* seħħ bhala konsegwenza ta' proċedura hażina fix-xogħol attwali mill-ħaddiema li kienu fuq il-post tax-xogħol nhar it-Tnejn, 1 ta' Awissu 1990, għaliex l-ewwel parti tax-xogħol kellha tkun li titniżżel il-*counterweight* billi t-toqol tagħha jittiehed minn krejn ieħor bħal meta tniżżel il-ġibb is-Sibt ta' qabel. L-esponenti tirritjeni li l-proċedura hażina attwata mill-ħaddiema kienet konsegwenza tan-nuqqas ta' superviżjoni li kellhom il-ħaddiema fil-ħin meta ġara l-inċident u l-istruzzjonijiet inadegwati li ġew mogħtija lilhom mill-persuni li kienu fuqhom... Dan ix-xhud li fid-data tal-inċident kien l-imgħallem tal-*fitters* qal li huwa ma jafx kif ġara l-inċident għaliex ma kienx fuq il-post meta seħħ l-inċident. Jirriżulta li l-anqas l-imgħallem tal-islingers ma kien fuq il-post meta seħħ l-inċident...

“... l-obbligu ta' min jimpjega li jipprovdi “a safe system of work” u “a safe place of work” **jinkludi d-dover li dan jipprovdi superviżjoni adegwata tax-xogħol tal-ħaddiema u d-dover li jagħti struzzjonijiet speċifiċi u adegwati speċjalment f'xogħol li jinvolvi riskju u periklu bħal fil-każ odjern**. F'dan ir-rigward l-esponenti tagħmel riferenza għal sentenza tal-Qorti tal-Kummerċ tad-9 ta' Settembru 1981, fil-kawża fl-ismijiet **Borg vs Wells et nomine** fejn il-Qorti qalet illi “in planning a safe system of work, the employer must take into account the fact that the workmen become careless in works involved in their daily work”, u dan tenut kont “tal-atmosfera tax-xogħol, id-diffikultajiet li jsib il-ħaddiem fil-kors tax-xogħol tiegħu, il-ħinijiet twal, l-għaġġla fix-xogħol, nuqqas ta' għajjnuna minn ħaddiema oħra li jkunu inkarigati biex jaħdmu miegħu fuq ix-xogħol”. Dan il-prinċipju ġie wkoll ribadit f'sentenza tal-25 ta' Jannar 2000, fil-kawża fl-ismijiet **Gordon Spiteri vs Waste Control Services Limited** (Citazzjoni Numru 1460/98 RCP)”;

Illi din il-Qorti, ippreseduta mill-Onor. Imħallef J.R. Micallef, fis-sentenza fl-ismijiet **David Gathergood v Anchor Bay Leisures Limited** 12.03.2012 irrimarkat hekk:

“Illi minbarra dan, kien jaqa' fuq ABL ukoll li turi li, f'dak il-ħin partikolari, l-attur kienet qiegħda ssirlu sorveljanza xierqa, u dan minkejja li huwa kien ħaddiem ta' esperjenza u midħla max-xogħol li ngħata jagħmel⁴. Il-ħtieġa ta' superviżjoni ma tistax tkun traskurata, u l-ebda taħriġ minn qabel ma huwa

---

⁴ Ara, P.A. NA 29.5.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Joseph Ċini vs George Wells et noe*; u P.A. RCP 30.10.2008 fil-kawża fl-ismijiet *Richard Farrugia vs Elbros Construction Ltd* (mhix appellata)^[1]_{SEP}

bizżejjed biex jehles lil min jagħti x-xogħol mid-dmir li jipprovdi lill-ħaddiem mis-superviżjoni xierqa minn persuna ta' ħila u li f'kull waqt tkun qiegħda tara li l-ambjent tax-xogħol ma jkunx tali li jwassal għal xi incident⁵. Dan l-obbligu tas-sorveljanza huwa parti sħiħa minn dak li l-liġi tifhem bih bħala l-ambjent tax-xogħol imbiegħed mill-perikli⁶. Din ir-regola tgħodd ukoll fejn ix-xogħol mogħti lill-ħaddiem ma jkunx għdid għalih u fejn ikun hemm il-possibilita` li r-rutina twassal lill-istess ħaddiem biex jillaxxa l-attenzjoni tiegħu⁷”;

Illi jirriżulta li fil-ħin tal-incident ma kien hemm l-ebda sorveljanza tal-attur u sħabu waqt ix-xogħol tagħhom. L-ebda prattiċi ta' xogħol ma kien hemm rigward il-vapur in kwistjoni, minkejja li fuqu saħansitra kien hemm żewġt imwiet fuq il-post tax-xogħol. Dan irriżulta fi traskuraġni u laxkezza mhux biss mill-attur innifsu imma wkoll mis-sewwieq tal-forklifiter, impjegat tal-prinċipal tal-SMS. Għalhekk, fil-fehma tal-Qorti, ir-responsabilita` għall-incident għandha tiġi spartita ugwalmment bejn l-attur u l-SMS;

Illi tajjeb jigi nnutat li taħt il-liġi Ngliza:

“ ‘... in the famous case of Wilsons and Clyde Coal Co v English (1938) A.C. 325 AT 362, Lord Wright redefined the employer's duty as threefold: 'the provision of a competent staff of men, adequate material, and a proper system and effective supervision.' The duty is not absolute, for it is fulfilled by the exercise of due care and skill. **'But it is not fulfilled by entrusting its fulfillment to employees, even though selected with due care and skill'**(enfasi miżjuda minn din il-Qorti) ”⁸.

⁵ P.A. TM 19.5.2005 fil-kawża fl-ismijiet *Emanuel Spiteri vs Jesmond Micallef pro et noe* (mhix appellata)

⁶ P.A. DS 23.10.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Michael Fenech vs Sammy Meilaq noe* (mhix appellata)

⁷ P.A. TM 9.10.2003 fil-kawża fl-ismijiet *Charles Farrugia vs M.I.M.C.O.L.* (mhix appellata)

⁸ Winfield & Jolowicz, Tort, 18th Edition, 2010, paġna 414

LIKWIDAZZJONI TAD-DANNI

Illi permezz tat-tielet eċċezzjoni tagħha, is-socjeta` konvenuta S Mifsud & Sons Limited issottomettiet illi kwalunkwe responsabbilita` u danni konsegwenzjali li jistgħu jiġu attribwiti lilha għall-incident in kwistjoni għandhom jiġu kwantifikati u limitati a tenur tal-Kap 234 tal-Ligijiet ta` Malta. B`danakollu waqt it-trattazzjoni tal-kawża hija m`għamlet l-ebda aċċenn għal din l-eċċezzjoni, lanqas fin-nota ta` sottomissjonijiet aħharija tagħha, u ma ndikatx xi disposizzjoni partikolari tal-Kap minnha ndikat, li tapplika għall-każ preżenti. Din l-eċċezzjoni għalhekk mhix sejra tiġi milqugħa;

Illi bħala *damnum emergens* jirriżulta li, minhabba li għal madwar sena ma setax imur għax-xogħol, l-attur kellu differenza fl-introjtu tiegħu ta` €58,188.46. Nofs dan l-ammont jiġi €29,094.23.

Illi jirriżulta li l-attur kellu 1% diżabilita`;

Illi bħala *lucrum cessans*, l-attur kellu 59 sena meta seħħ l-incident filwaqt li l-eta` tal-irtirar tiegħu kienet ta` 62 sena. Dhul f`sena kellu €67,155.26. Il-*multiplier* huwa ta` sena. 1% = €1,343.1. Din il-Qorti mhix sejra tagħti riduzzjoni għall-ħlas ta` *lump sum* billi apparti li mid-data tal-incident għaddew hdax-il sena, illum m`għadx hemm lok għal din ir-riduzzjoni billi l-banek notorjament qajla jagħtu mgħaxijiet fuq id-depożiti, kif spjegat din il-Qorti kif ippreseduta f`sentenzi tagħha preċedenti. In-nofs jiġi €671.55;

Illi għalhekk it-total tad-danni huwa ta` €29,765.78;

Decide:

Ghal dawn il-motivi, il-Qorti tiddisponi mill-eċċezzjonijiet tal-konvenuti u mit-talbiet tal-attur kif ġej:

- (1) tillibera lil Valletta Gateway Terminals Ltd mill-osservanza tal-ġudizzju;
- (2) tiddikjara lis-soċjeta` konvenuta S. Mifsud & Sons Ltd. responsabbli bir-rata ta' hamsin fil-mija (50%) għall-incident tal-25 t'April 2008 li fih l-attur sofra debilita` permanenti;
- (3) tiċhad it-tielet eċċezzjoni tas- soċjeta` konvenuta S. Mifsud & Sons Ltd.
- (4) tillikwida l-ammont ta' danni sofferti mill-attur fis-somma ta' €29,765.78;
- (4) tikkundanna lis-soċjeta` konvenuta S. Mifsud & Sons Ltd għall-ħlas tal-istess somma bl-imġax legali mid-data ta' din is-sentenza sal-eventwali ħlas effettiv u bl-ispejjeż inklużi dawk tal-ittri uffiċjali mibgħuta lis-soċjeta` konvenuta.

Moqrija.

ONOR. IMĦALLEF

GRAZIO MERCIECA